สาขาวิชาสถิติและวิจัยการศึกษา

จำนวนกับการวัด

ความหมาย

จำนวนกับการวัด (Number and Measurement) จำนวนเป็นปริมาณบ่งบอกความมากน้อยของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษาที่ได้มาจากการวัดด้วยเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การวัดคือ การกำหนดจำนวนตามกฎเกณฑ์เพื่อบ่งชี้ปริมาณของสิ่งที่วัด

ความเป็นมา

ในการวิจัยสิ่งใดๆ การวัดตัวแปรซึ่งเป็นคุณสมบัติของสิ่งที่ศึกษาให้ได้จำนวนที่บ่งบอกปริมาณของตัวแปรเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนและการวัดเป็นเรื่องสำคัญที่นักวิจัยต้องเรียนรู้ไว้

มนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์เกิดความคิดเกี่ยวกับปริมาณ (quantity) จากการสังเกตธรรมชาติเพื่อบ่งบอกถึงความมากน้อย ลำดับที่และรูปทรง (form) มาแล้ว ความมากน้อยพัฒนาต่อมาเป็นวิชาเลขคณิตและวิชาพีชคณิต ส่วนรูปทรงเป็นวิชาเรขาคณิต

ความคิดเกี่ยวกับปริมาณนั้น มนุษย์เริ่มคิดได้จากจำนวนสัตว์ที่พวกเขาล่ามาได้แล้วเขียนจำนวนภาพสัตว์ที่พวกเขาล่ามาได้ไว้ที่ผนังถ้ำที่เขาอาศัยอยู่ เช่น ล่าเก้งมาได้ 3 ตัว ก็เขียนภาพเก้งไว้ 3 ภาพที่ผนังถ้ำ ในประเทศไทยก็มีจำนวนภาพสัตว์ที่เขียนไว้ที่ผนังถ้ำ เช่น จำนวนภาพปลาที่ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ภาพจำนวนคนและสุนัขที่ถ้ำเขาจันทร์งาม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ภาพในประเทศไทยทั้งสองแห่งนี้มีอายุประมาณ 4,000 - 3,000 ปี

ย้อนกลับไปเมื่อประมาณ 30,000 ปี มนุษย์ได้บันทึกจำนวนด้วยแท่งไม้ใช้แทนแต้มเพื่อบอกปริมาณ ในแอฟริกาและยุโรปตะวันออกใช้จำนวนรอยบากบนกระดูกเพื่อบ่งบอกปริมาณ แท่งไม้บันทึกจำนวนใช้มาจนถึงสมัยที่มนุษย์คิดกระดาษขึ้นได้จึงใช้กระดาษบันทึกปริมาณด้วยการขีดเส้น (|) เพื่อบอกปริมาณของสิ่งของ เช่น | หมายถึงสิ่งของหนึ่งสิ่ง ถ้ามีเพิ่มขึ้นมาอีกก็ขีดอีกเช่น || หมายถึงสิ่งของสองสิ่ง ||| หมายถึงสิ่งของสามสิ่ง |||| หมายถึงสิ่งของสี่สิ่ง ||||| หมายถึงสิ่งของห้าสิ่ง รอยขีดรอยบากเป็นสัญลักษณ์แทนจำนวน ||||| หรือ ~~||||~~ แทน 5 นั้นเพราะมนุษย์คุ้นเคยกับนิ้วห้านิ้วของพวกเขา

ประมาณ 5,000 – 3,400 ปีก่อนคริสต์ศักราช ชาวอียิปต์คิดสัญลักษณ์แทนจำนวน เช่น | แทน 1 ; ∩ แทน 10 : แทน 100 สัญลักษณ์แทนจำนวนเช่นนี้ชาวอียิปต์ใช้มาประมาณ 2,000 ปี ต่อมาประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราชชาวบาบิโลเนีย(Babylonian) คิดสัญลักษณ์แทนปริมาณเพียง 2 แบบ คือ แทนหนึ่งกับแทน 60 และ ยังแทน 60^2 แทน 10 แทน 10 (60) และแทน 10 (60^2) การใช้สัญลักษณ์แทนปริมาณอย่างนี้ทำให้เกิดความสับสนว่าหมายถึงจำนวนอะไรกันแน่ ผู้อ่านต้องพิจารณาเอาเองจากบริบทของสิ่งที่เขียน (สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ

ชาวบาบิโลเนียใช้สัญลักษณ์นี้กับจำนวนที่น้อยกว่า 60 ส่วนจำนวนที่มีค่าตั้งแต่ 60 ขึ้นไป เขาจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับค่าประจำหลักโดยใช้ฐาน 60 ดังนั้น ▽ จึงแทนได้ทั้ง 1, 60^1, 60^2, 60^3, ...)

300 ปีก่อนคริสต์ศักราชชาวโรมัน (Roman) ได้คิดสัญลักษณ์แทนจำนวนดังนี้ I แทน 1 II แทน 2 III แทน 3 IIII แทน 4 ต่อมาใช้ IV แทน 4 V แทน 5 X แทน 10 L แทน 50 ชาวกรีกใช้ตัวอักษรกรีกแทนจำนวนดังนี้ α (alpha) แทน 1 β (beta) แทน 2 ρ (rho) แทน 100 จีนและชาวญี่ปุ่นใช้สัญลักษณ์แทนจำนวนดังนี้ 一 แทน 1 二 แทน 2 三 แทน 3 八 แทน 8 เป็นต้น ประมาณ 250 ปีก่อนคริสต์ศักราชชาวฮินดูได้คิดระบบตัวเลขที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ คือ 1, 2, 3, 4, ...

ชาวอาหรับมาเรียนรู้แล้วยกกองทัพไปตีชาวยุโรปและทำการค้าขายกับชาวยุโรป ชาวยุโรปก็เกิดการเรียนรู้สัญลักษณ์ของจำนวนดังเช่น 1, 2, 3, 4 สัญลักษณ์ของจำนวนแบบนี้เรียกว่า ตัวเลข ฮินดู – อารบิก (Hindo – Arabic numeral)

ก่อน ค.ศ.800 ยังไม่มีความคิดเรื่องศูนย์ และไม่มีสัญลักษณ์ของศูนย์ จนกระทั่งมาถึง ค.ศ. 600 นักคณิตศาสตร์ชาวฮินดูชื่อ พราหมณ์คุปตะ (Brahmagupta) (ค.ศ. 598 - 668) ได้เสนอความคิดเรื่อง ศูนย์ ใช้สัญลักษณ์ 0 แปลว่า ไม่มีอะไร และคิดค่าประจำหลัก (place value) ขึ้นมาตัวเลขศูนย์ (0) ภาษาละตินเขียนว่า Cifra ต่อมาเพี้ยนไปเป็น Zefro แล้วไปเป็นคำในภาษาอิตาลีว่า Zero ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า nought มาจากคำว่า nothing แปลว่า ไม่มี

จะเห็นว่านักคณิตศาสตร์ชาติต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ใช้ | แทน 1 ซึ่งเป็นการนับแต้มหนึ่งแต้ม เช่น ไม้ 1 ท่อน มะม่วง 1 ผลซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ เมื่อมีจำนวนเพิ่มขึ้นก็ใช้ขีดเพิ่มขึ้น เช่น จาก | มาเป็น ||, 二 ต่อมาสัญลักษณ์ || (สอง) กลายมาเป็น N และ $\mathcal{N}$ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาษาอาหรับ ส่วน 二 กลายเป็น = (สอง) แล้วกลายมาเป็น Z และสุดท้ายเป็น 2 สำหรับ |||, เปลี่ยนเป็น w, *w*, *v* ในภาษาอาหรับ ส่วน 三 เป็นภาษาจีน เปลี่ยนมาเป็น ≷ ในที่สุดเป็น 3 สัญลักษณ์ที่แทนจำนวนนี้เรียกว่าตัวเลข (Numeral) จำนวนที่ใช้สัญลักษณ์ 1,2,3,4, ... เรียกว่าจำนวนธรรมชาติ (Natural Number) ถ้าจำนวนนี้มี 0 อยู่ข้างหน้าด้วยเป็น 0,1,2,3,4, ... เรียกจำนวนนี้ว่า Whole Number เฉพาะ “0,1,2,3,4,5,6,7,8,9,” นี้ ในปี ค.ศ. 600 นักคณิตศาสตร์ชาวอินเดียชื่อ พราหมณ์คุปตะ นำความคิดเกี่ยวกับค่าประจำหลักของตัวเลข 10 ตัวนี้มาผสมกันตามค่าประจำหลักหรือตำแหน่งตามอนุกรมนี้

$$a_h\ (10)^h + ...+ a_2\ (10)^2 + a_1\ (10) + a_0$$

a_0 เรียกว่าหลักหน่วย a_1 เรียกว่าหลัก 10 a_2 เรียกว่าหลัก 100 ตัวเลขเหล่านี้มีฐานเป็น 10 ทั้งสิ้นจึงเรียกว่า ระบบตัวเลขฐานสิบหรือตัวเลขฐานสิบ (decimal numeral system) เช่น

254 คือ $(2 \times 10^2) + (5 \times 10) + 4 = (2 \times 100) + (5 \times 10) + 4 = 200 + 50 + 4 = 254$

การที่เรียกตัวเลขที่ใช้ในปัจจุบันว่า ฮินดู–อารบิกก็เพราะอัลควาริซมี (Al – Khwarizmi ค.ศ. 780 – 850) นักคณิตศาสตร์ชาวเปอร์เซียได้นำมาเขียนอธิบายเป็นภาษาอาหรับ เมื่อชาวยุโรปเกิดการเรียนรู้จากชาวอาหรับและรู้ว่าตัวเลขดังกล่าวนี้ชาวฮินดูเป็นผู้คิดขึ้นมาก่อน ชาวยุโรปจึงเรียกตัวเลขฐานแบบนี้ตัวเลขฮินดู–อารบิก

เมื่อเกิดระบบจำนวนธรรมชาติ และ 0 แล้ว มนุษย์ก็เอาจำนวนเหล่านี้มาสร้างเป็นจำนวนประเภทต่างๆ ตามมาเช่น จำนวนเต็ม จำนวนตรรกยะ จำนวนอตรรกยะ จำนวนจริง และจำนวนเชิงซ้อน เลโอพอลด์ โครเนคเคอร์ (Leopold Kronecker ค.ศ.1823-1891) นักคณิตศาสตร์ชาวปรัสเซียปัจจุบันคือเยอรมนีกล่าวว่า “พระเจ้า (God) เป็นผู้สร้างจำนวนธรรมชาติ จำนวนอื่นๆ ที่พัฒนาขึ้นมาภายหลังนี้เป็นผลงานของมนุษย์ทั้งสิ้น”

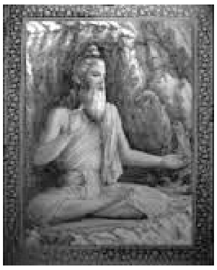

พราหมณ์คุปตะ (Brahmagupta)

(ค.ศ.598 - 668)

อัล ควาริซมี (Al - Khwarizmi)

(ค.ศ.780 - 850)

สำหรับตัวเลขไทยนั้น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชกษัตริย์สมัยสุโขทัยเป็นผู้ประดิษฐ์ตัวเลขไทยด้วยการดัดแปลงมาจากอักษรขอมที่มีต้นตอมาจากอักษรเทวนาครีของอินเดีย ตัวเลขไทยเป็นระบบตัวเลขฐานสิบ เช่นเดียวกับตัวเลข ฮินดู-อารบิก รูปของตัวเลขไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันนี้มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากมายแต่อย่างใด มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อยเท่านั้น ดังนี้

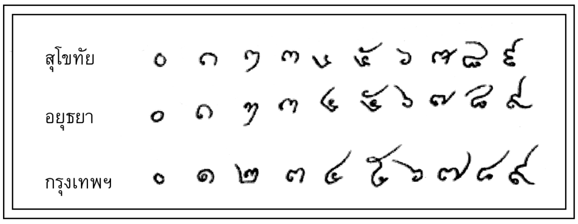

นับว่าเป็นที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ชนชาติไทยเป็นชนชาติหนึ่งของโลกที่มีตัวเลขเป็นของตนเอง ในโลกนี้มีเพียง 23 ชนชาติเท่านั้นที่ประดิษฐ์ตัวเลขขึ้นมาใช้ดังนี้

ระบบตัวเลขตามพัฒนาการ

ตัวเลขฮินดู-อารบิก

อารบิกตะวันตก	อินเดีย
อารบิกตะวันออก	พราหฺมี
เขมร	ไทย
มอญ	

ตัวเลขเอเชียตะวันออก

จีน	เกาหลี
ญี่ปุ่น	

ตัวเลขตัวอักษร

แอ็บยัด	ฮีบรู
อาร์เมเนีย	ไอโอเนียกรีก
ซีริลลิก	สันสกฤต
กีเอส	

ตัวเลขอื่น ๆ

แอตติก	บาบิโลเนีย
อีทรัสคัน	อียิปต์
โรมัน	มายา

ประเภทของจำนวน

นักคณิตศาสตร์ได้จัดประเภทของจำนวนเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. จำนวนธรรมชาติ (Natural number) หรือจำนวนนับ (Counting number) ได้แก่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ...

2. จำนวนเต็ม (Integer) เป็นจำนวนที่อาจเขียนได้ในรูป a - b เมื่อ a และ b เป็นจำนวนธรรมชาติ ซึ่งแบ่งย่อยได้อีก 3 ประเภทตามค่าของ a และ b กล่าวคือ

2.1 ถ้า a มากกว่า b ($a>b$) จะได้ จำนวนเต็มบวก เช่น 2 - 1 = 1, 8 - 5 = 3, 20 - 15 = 5 ทั้ง 1, 3 และ 5 เป็นตัวอย่างของจำนวนเต็มบวก (หรืออาจเรียกว่าจำนวนธรรมชาติ/จำนวนนับ)

2.2 ถ้า a เท่ากับ b (a = b) จะได้ศูนย์ เช่น 1 - 1 = 0, 8 - 8 = 0, 20 - 20 = 0

2.3 ถ้า a น้อยกว่า b ($a<b$) จะได้จำนวนเต็มลบ เช่น 1 - 2 = -1, 5 - 8 = -3, 15 - 20 = -5 ทั้ง -1, -3 และ -5 เป็นตัวอย่างของจำนวนเต็มลบ

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ที่ได้จาก a - b ทุกกรณีจะได้ชุดของจำนวนเต็มทั้งหมดเป็นดังนี้

"..., -8, -7, -6, -5, -4, -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ..."

จะเห็นว่า ชุดของจำนวนธรรมชาติเป็นชุดย่อยของชุดของจำนวนเต็ม

3. จำนวนตรรกยะ (Rational number) เป็นจำนวนเต็มที่อาจจะเขียนได้ด้วยเศษส่วน $\frac{a}{b}$ เมื่อ a และ b เป็นจำนวนเต็มที่ $b \neq 0$ หรืออาจกล่าวว่า จำนวนตรรกยะ เป็นจำนวนที่อาจเขียนแทนได้ด้วยทศนิยมซ้ำ (อาจเป็นทศนิยมซ้ำศูนย์ หรือเป็นทศนิยมซ้ำที่ไม่ใช่ทศนิยมซ้ำศูนย์)

ตัวอย่างของจำนวนตรรกยะ เช่น 0, $\frac{1}{2}$, $-\frac{3}{4}$, $\frac{1}{7}$, 3, -5, 1.2, $-3.4\dot{5}$, $7.8\dot{9}\dot{6}$

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ที่ได้จาก $\frac{a}{b}$ เมื่อ a และ b เป็นจำนวนเต็มที่ $b \neq 0$ ทุกกรณี จะได้ชุดของจำนวนตรรกยะทั้งหมดเป็นดังนี้

$$“\underbrace{0}_{\text{ศูนย์}}, \underbrace{\frac{1}{1}}_{\text{ผลบวกของตัวเศษและตัวส่วนเป็น 2}}, -\frac{1}{1}, \underbrace{\frac{1}{2}, \frac{2}{1}}_{\text{ผลบวกของตัวเศษและตัวส่วนเป็น 3}}, -\frac{1}{2}, -\frac{2}{1}, \underbrace{\frac{3}{1}, \frac{1}{3}}_{\text{ผลบวกของตัวเศษและตัวส่วนเป็น 4}}, -\frac{3}{1}, -\frac{1}{3}, \underbrace{\frac{1}{4}, \frac{2}{3}, \frac{3}{2}, \frac{4}{1}}_{\text{ผลบวกของตัวเศษและตัวส่วนเป็น 5}}, ...”$$

(ไม่เขียน $\frac{2}{2}$ เพราะมีค่า 1 ซ้ำกับที่เคยเขียนไว้แล้ว)

จะเห็นว่า ชุดของจำนวนเต็ม เป็นชุดย่อยของชุดของจำนวนตรรกยะ

4. จำนวนจริง (Real number) หมายถึง จำนวนที่เขียนได้ในรูปทศนิยม ซึ่งอาจเป็นทศนิยมซ้ำ (หรือที่เรียกว่า จำนวนตรรกยะ) หรือ ทศนิยมไม่ซ้ำ (มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งเพื่อให้เข้าคู่กับจำนวนตรรกยะว่า จำนวนอตรรกยะ (Irrational number)

ตัวอย่างของจำนวนอตรรกยะ เช่น

1) $\sqrt{2}$ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.4142135623730950488016887...

2) e ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.7182818284590452353602874 ...

3) π ซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.1415926535897932384626433 ...

ถึงแม้มีจำนวนอตรรกยะจะเป็นทศนิยมไม่ซ้ำและหาได้ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยไม่มีที่สิ้นสุด แต่นักคณิตศาสตร์ก็สามารถแสดงได้ว่า ส่วนของเส้นตรงที่มีความยาวเป็นจำนวนอตรรกยะ มีขนาดเท่าใด โดยใช้ความรู้บางอย่างช่วย เช่น ถ้าเป็นกรณีของจำนวนอตรรกยะที่อยู่ในรูป $\sqrt{a}$ เมื่อ a เป็นจำนวนจริงบวกก็หาขนาดได้จากทฤษฎีบทพีทาโกรัส (Pythagorean theorem) เช่น

1) $\sqrt{2}$ ได้จากความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีด้านประกอบมุมฉากยาวด้านละ 1 หน่วย ดังรูป ก.

2) $\sqrt{40}$ ได้จากความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีด้านประกอบมุมฉากยาว 6 และ 2 หน่วย ดังรูป ข.

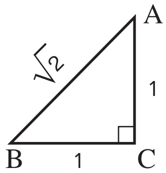

เพราะว่า $AB^2 = AC^2 + BC^2$

$= 1^2 + 1^2$

$= 2$

ดังนั้น $AB = \sqrt{2}$

รูป ก.

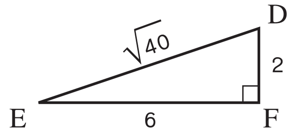

เพราะว่า $DE^2 = DF^2 + EF^2$

$= 2^2 + 6^2$

$= 4 + 36$

$= 40$

ดังนั้น $DE = \sqrt{40}$

รูป ข.

ในการคำนวณที่เกี่ยวข้องกับจำนวนอตรรกยะ จะใช้ค่าประมาณเป็นทศนิยมกี่ตำแหน่งก็ได้แล้วแต่ว่าต้องการผลลัพธ์ที่ละเอียดเพียงใด เช่นใช้ 3.14 เป็นค่าประมาณของ หรือใช้ $\frac{22}{7}$ ซึ่งมีค่าเท่ากับ $3.\dot{1}4285\dot{7}$ เป็นค่าประมาณของ π

จะเห็นว่า ชุดของจำนวนตรรกยะ และชุดของจำนวนอตรรกยะต่างก็เป็นชุดย่อยของชุดของจำนวนจริง

5. จำนวนเชิงซ้อน (Complex number) เป็นจำนวนที่เขียนได้ในรูป a + bi เมื่อ a และ b เป็นจำนวนจริง และ $i = \sqrt{-1}$ (หรือ $i^2 = 1$) (เรียก a ว่า ส่วนจริง และเรียก bi ว่า ส่วนจินตภาพ (imaginary part)

ตัวอย่างของจำนวนเชิงซ้อน เช่น 3 + 2i, $-\frac{3}{5}$, 0, 0.57, -i, $\frac{2}{3}i$

จะเห็นว่า ชุดของจำนวนจริง เป็นชุดย่อยของชุดของจำนวนเชิงซ้อน

นักคณิตศาสตร์ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประเภทต่างๆ ในรูปแผนผังไว้ดังนี้

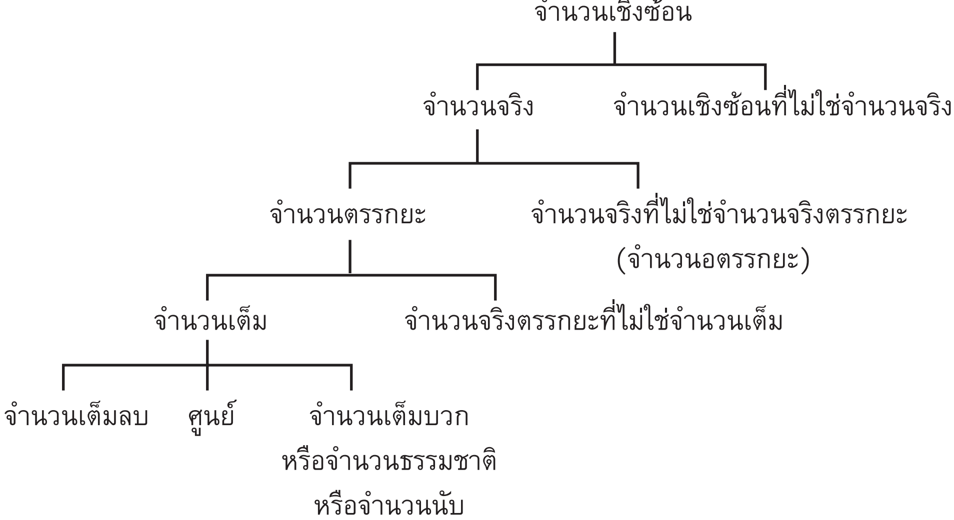

หมายเหตุ ชุดของจำนวนที่ประกอบด้วยศูนย์ และจำนวนเต็มบวกเรียกว่า whole number (นั่นคือ whole number หมายถึงชุดของจำนวนต่อไปนี้ : 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ...)

เรานิยมใช้เส้นตรงแทนชุดของจำนวนจริง และเรียกเส้นตรงนั้นว่า เส้นจำนวนจริง (real number line หรือ real line) หรือเรียกอย่างย่อว่า เส้นจำนวน (number line) ดังนี้

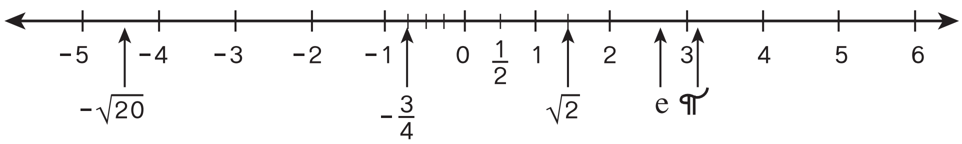

ถ้าเป็นจำนวนเชิงซ้อน จำเป็นต้องใช้ระนาบแสดง โดยเขียนเส้นตรงสองเส้นให้ตั้งฉากกัน เส้นในแนวนอนเรียกว่าแกนจริง (real axis) แทนชุดของจำนวนจริง เส้นในแนวตั้ง เรียกว่า แกนจินตภาพ (imaginary axis) แทนชุดของจำนวนจินตภาพ ดังนี้

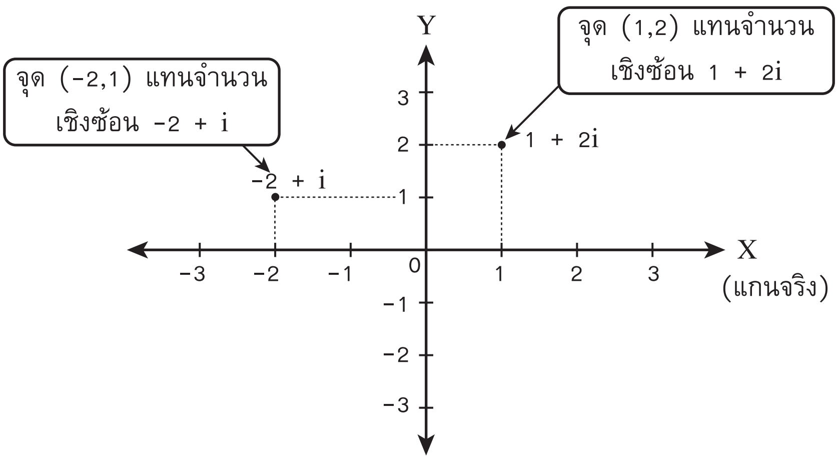

ระดับการวัด

การวัดสิ่งต่างๆ ย่อมมีเครื่องมือวัดให้ได้เป็นปริมาณของสิ่งที่วัด ปริมาณนี้จึงเกี่ยวกับจำนวนหรือตัวเลขตามที่กล่าวมาแล้ว

ในการวัดสิ่งทั้งหลายนั้น มีระดับการวัดอยู่ 5 ระดับด้วยกัน แต่ละระดับมีความละเอียดอ่อนแตกต่างกัน ซึ่งจะบรรยายเป็นลำดับไปจากระดับที่ 1 จนถึงระดับที่ 5 ดังนี้

1. การติดฉลาก (labels) การติดฉลากนับว่าเป็นระดับการวัดที่หยาบที่สุดในบรรดามาตราการวัดทั้งหลาย เป็นการวัดที่เพียงแต่กำหนดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือตัวเลข เพื่อบอกให้ทราบว่าแต่ละสิ่งนั้นแตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน เช่นกำหนดว่า ผู้รักษาประตูของการเล่นฟุตบอลเป็นหมายเลข 1 ซึ่งเป็นที่รู้กันว่ามีหน้าที่รักษาประตู มีหน้าที่แตกต่างจากผู้เล่นหมายเลขอื่นๆ การกำหนดว่าธาตุไฮโดรเจนมีสัญลักษณ์ว่า H เป็นธาตุที่ 1 การกำหนดว่าธาตุฮีเลียมมีสัญลักษณ์ He เป็นธาตุที่ 2 นี้ก็เป็นเพียงการกำหนดหมายเลขให้รู้กันว่าแต่ละธาตุเหล่านี้ มีคุณลักษณะและสมบัติแตกต่างกัน ตัวเลขที่กำหนดไว้นั้นมิได้มีความหมายตามหลักคณิตศาสตร์แต่ประการใดเลย กล่าวคือ ตัวเลขเหล่านี้มิได้แทนปริมาณมากน้อยแต่ประการใด มิได้

แทนปริมาณแห่งคุณสมบัติของสิ่งเหล่านั้น ไม่สามารถนำตัวเลขเหล่านั้นมาวิเคราะห์ได้ในเชิงคณิตศาสตร์ ไม่สามารถจะบวก ลบ คูณ หารกันได้

2. การรวมประเภท (categories) การติดฉลากนั้นเพ่งเล็งเฉพาะที่ของแต่ละสิ่งๆไป แต่เมื่อนำของแต่ละสิ่งเหล่านั้นมารวมกันเข้า ก็ยิ่งเกิดคุณสมบัติที่เป็นสามัญร่วมกันอยู่ ฉะนั้นเมื่อมีสิ่งของมากมาย คุณสมบัติร่วมกันก็มีต่างๆกัน จึงเกิดการจัดสรรเป็นประเภท เป็นพวก เป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละพวกเหล่านี้ต่างก็ประกอบด้วยของหลายๆ สิ่งที่มีคุณสมบัติร่วมกันอยู่ จึงเกิดมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดสัญลักษณ์หรือตัวเลข เพื่อบอกให้ทราบว่ากลุ่มหนึ่งแตกต่างจากอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น ในมนุษย์ก็แบ่งได้เป็นหญิงและชาย ซึ่งทั้งสองพวกต่างก็มีลักษณะสำคัญที่บอกว่าต่างกัน ทั้งๆ ที่ก็เป็นมนุษย์ด้วยกัน หรือบางทีก็แบ่งเป็นพวก หมอ ครู กรรมกร เป็นต้น ข้อแตกต่างระหว่างการติดฉลากกับการแบ่งประเภทนี้อยู่ที่ การติดฉลากนั้นมีสิ่งของสิ่งเดียว แต่การแบ่งกลุ่มนั้นต้องประกอบด้วยสิ่งของหลายๆอย่าง สิ่งของหลายๆอย่างที่กำหนดเป็นพวกเดียวกันนั้น ทุกๆ สิ่งจะต้องมีคุณสมบัติร่วมกันอยู่ประการหนึ่ง

คุณสมบัติของการรวมประเภทก็เหมือนๆกับการติดฉลาก คือ ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดลงไปมิได้แทนความหมายแห่งปริมาณของคุณลักษณะใดๆ ของสิ่งเหล่านี้เลย ไม่สามารถจะตีความหมายในเชิงคณิตศาสตร์ได้ ไม่สามารถ บวก ลบ คูณ หารกันได้

ทั้งการติดฉลากและการรวมประเภท บางทีก็รวมเรียกเป็นมาตราเดียวกันว่า **มาตรานามบัญญัติ** (nominal scale)

3. มาตราเรียงอันดับ (ordinal scale) การวัดของมาตรานี้นับว่าสูงกว่าสองมาตราที่กล่าวมาแล้ว ด้วยว่าเราสามารถแบ่งแยกได้ว่า สิ่งต่างๆในกลุ่มพวกเดียวกันนั้น สิ่งใดมีคุณสมบัติดี เลว สูง ต่ำ สวยน้อยหรือมากกว่ากัน สามารถจัดเรียงอันดับแห่งคุณลักษณะจากน้อยไปหามากสุดได้ แต่ไม่ทราบว่า สิ่งที่เป็นที่สุดนั้นมีจุดเริ่มต้น ณ จุดใดและจบลงที่ตำแหน่งใด ไม่มีจุดศูนย์และจุดจบ นอกจากนั้นระหว่างช่วงต่างๆ ไม่สามารถบอกได้ว่ามีค่าแห่งความยาว ความเท่าเทียมกัน หรือบอกไม่ได้ว่าระหว่างช่วงจากน้อยไปมากนั้นมีค่าห่างไกลกันเท่าใด บอกได้แต่เพียงว่า น้อยกว่าหรือเท่ากับหรือมากกว่าเท่านั้นเอง เราสามารถเปรียบเทียบได้กับภาพต่อไปนี้

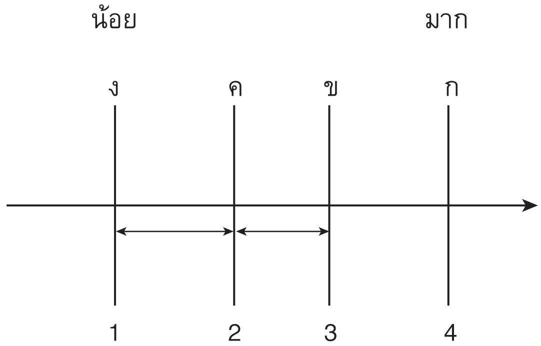

ถ้าให้เส้นลูกศรนี้บอกปริมาณหรือคุณภาพของลักษณะสิ่งของจากน้อยไปมาก จากภาพนั้นบอกให้เราทราบแต่เพียงว่า ณ จุด ก มีคุณลักษณะดีกว่า มากกว่า ณ ตรงจุด ข คุณลักษณะตรงสองจุดนี้ไม่เท่าเทียมกัน แต่มากกว่ากันเท่าใดนั้นไม่สามารถทราบได้ ระหว่าง ข กับ ค เราก็ทราบเพียงว่าตรงจุด ข ดีกว่า มากกว่าตรงจุด ค แต่จะมากกว่ากันเท่าใดเราไม่ทราบ เราทราบว่าช่วงตรงจุด ก และ ข นั้น ก มากกว่า ข ตรงช่วงระหว่าง ข และ ค นั้น ข มากกว่า ค แต่ปริมาณมากกว่า

ระหว่างสองช่วงนี้จะเท่าเทียมกัน หรือมากกว่ากัน เราก็ทราบไม่ได้อีก

มาตราเรียงอันดับยังไม่สามารถตีความหมายในเชิงคณิตศาสตร์ได้อีกเช่นกัน เช่น ไม่สามารถตีความหมายได้ว่า ณ อันดับที่ 4 มีค่ามากกว่าเป็นอันดับที่ 2 เป็น 2 เท่าของอันดับที่ 2 เป็นการบอกได้เพียงว่าอันดับที่ 4 มีคุณค่าแตกต่าง ไม่เท่าเทียมกันกับอันดับที่ 2 เท่านั้น บอกได้เพียงแต่ว่า อันดับใดมีคุณค่า ดี เลว น้อย มาก กว่ากันเท่านั้นเอง

4. มาตราอันตรภาค (interval scale) การวัดของมาตรานี้นับว่าละเอียดและสูงกว่ามาตราเรียงอันดับ เพราะนอกจากจะบอกว่าคุณลักษณะต่างๆ ที่วัดนี้มีปริมาณคุณภาพสูงต่ำ ดีเลว กว่ากันได้แล้ว ยังสามารถบอกได้อีกว่าสูงต่ำกว่ากันมากน้อยเท่าใด ช่วงแห่งความดีความงามความด้อยนั้นเท่าเทียมกัน เสียแต่ว่ายังเป็นการวัดที่มิได้เริ่มจากศูนย์แท้ อันหมายถึงศูนย์ที่มีความหมายว่าไม่มี อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการวัดที่แท้จริง อย่างเช่น ที่ว่าอุณภูมิเป็นศูนย์องศานั้น เป็นเพียงศูนย์สมมุติเท่านั้น มิใช่ศูนย์แท้ที่มีความหมายว่าไม่มีความร้อนเลย อุณหภูมิเป็นศูนย์มีความหมายเพียงว่ามีความเย็นเท่าน้ำแข็งเท่านั้น ซึ่งยังมีความร้อนอยู่อีกมาก เราสามารถเปรียบเทียบการวัดของมาตรานี้ได้กับภาพดังต่อไปนี้

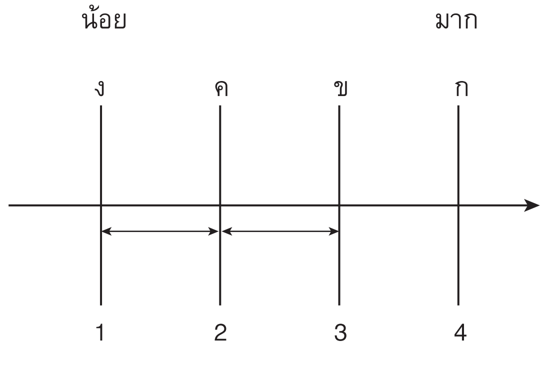

จากภาพนั้น ณ ตรงจุด ก มีค่ามากกว่าตรงจุด ข, ค และ ง ตรงจุด ค มากกว่าตรงจุด ง ช่วงความแตกต่างระหว่างจุด ก กับ ข เท่าเทียมกับช่วงความแตกต่างระหว่างจุด ค และ ง แต่มาตรานี้ ก็ยังมิได้เป็นการวัดที่เริ่มต้นจากศูนย์แท้

การวัดผลทางการศึกษาและจิตวิทยาวัดได้เพียงมาตราเรียงอันดับเท่านั้นเอง เช่น สอบวัดนาย ก ได้คะแนน 40 คะแนน นาย ข ได้คะแนน 20 คะแนน ตัวเลขคะแนนบอกเพียงว่านาย ก มีความสามารถทำคะแนนได้มากกว่า นาย ข เท่านั้น ตัวเลขคะแนน 40 มิได้บอกว่าเขามีความสามารถหรือความรู้มากเป็น 2 เท่าของผู้ได้คะแนน 20 คะแนน ในปัจจุบันมีเทคนิคที่สามารถแปลงผลการวัดทางการศึกษาและจิตวิทยาให้สูงขึ้นมาเป็นการวัดในมาตราอันตรภาค แต่ยังไม่มีเครื่องมือการวัดทางการศึกษาและจิตวิทยาใดๆ ที่มีมาตราวัดสูงกว่านี้เลย

5. มาตราเรโชหรือมาตราอัตราส่วน (ratio scale) การวัดมาตรานี้เป็นระดับที่สูงสุดและละเอียดที่สุด ด้วยว่าเป็นการวัดที่เริ่มต้นจากศูนย์ที่แท้จริง และช่วงของมาตราการวัดแต่ละช่วงก็มีความยาวและบอกปริมาณความแตกต่างได้เท่าเทียมกัน สามารถตีความหมายได้ในเชิงคณิตศาสตร์ เป็นมาตราทางฟิสิกส์ที่ใช้กันอยู่เสมอ เช่น มาตราการวัดน้ำหนัก ความยาว เป็นต้น เราสามารถเปรียบเทียบการวัดของมาตราเรโชหรือมาตราอัตราส่วนได้ดังภาพนี้

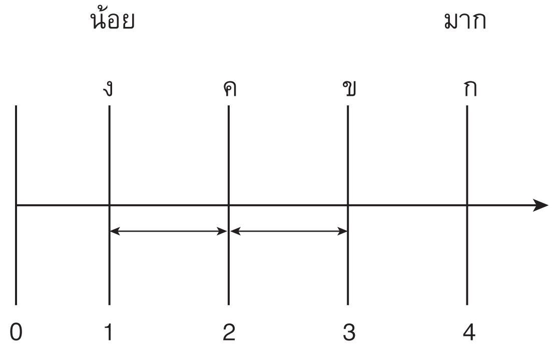

จากภาพ ตรงจุด ก มีค่ามากกว่าตรงจุด ข ค และ ง ช่วงความแตกต่างระหว่างช่วงนั้นก็เท่าเทียมกัน สามารถตีความหมายในเชิงคณิตศาสตร์ได้ กล่าวคือ ณ จุด ก มีปริมาณ 4 มากกว่าจุด ค เป็น 2 เท่า ซึ่ง ณ จุด ค นั้นมีปริมาณเพียง 2 เท่านั้น การที่เทียบกันได้อย่างนี้เพราะต่างก็เริ่มต้นการวัดจากศูนย์ (0) แท้ด้วยกันทั้งสิ้น

การนำไปใช้

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนและคุณสมบัติของจำนวนซึ่งบอกปริมาณของสิ่งต่างๆ ตลอดจนมาตราการวัดที่แบ่งเป็น 5 มาตรา แต่ละมาตรามีคุณสมบัติที่บอกจำนวนหรือปริมาณที่แตกต่างกัน จะช่วยทำให้ผู้ทำวิจัยเลือกใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้องเช่น ถ้าข้อมูลอยู่ในมาตรานามบัญญัติ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางควรต้องใช้ฐานนิยม (Mode) ถ้าตัวแปรสองตัวมีข้อมูลอยู่ในระดับนามบัญญัติ เมื่อจะคำนวณค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองต้องใช้ Phi Coefficient ถ้าตัวแปรสองตัวมีข้อมูลอยู่ในมาตราเรียงอันดับ เมื่อจะคำนวณค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองต้องใช้ Spearman Rank Correlation เป็นต้น

ลอร์ด วิลเลียม ทอมสัน เคลวิน (Lord William Thomson Kelvin ค.ศ. 1824 – 1907) นักฟิสิกส์และนักปรัชญาธรรมชาติชาวอังกฤษไอริช เป็นผู้ที่วัดได้ว่าวัตถุที่ไม่มีความร้อนนั้น มีอุณหภูมิ อยู่ที่ – 273.15 องศาเซลเซียส กล่าวไว้เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1883 ว่า “เมื่อคุณสามารถวัดสิ่งที่คุณกำลังกล่าวถึงและบ่งชี้สิ่งนั้นเป็นจำนวนได้ คุณย่อมรู้และเข้าใจบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่เมื่อคุณไม่สามารถวัดสิ่งนั้นได้และไม่สามารถบ่งชี้สิ่งนั้นเป็นจำนวนได้ ความรู้ความเข้าใจของคุณต่อสิ่งนั้นก็จะไม่สมบูรณ์และไม่น่าพอใจ” (เศรษฐพุฒิ สุทธิวาทนฤพุฒิและคณะ, 2556)

สำเริง บุญเรืองรัตน์

บรรณานุกรม

โทนี่ คริลลี่ (ผู้เขียน) แคทลียา ดวงเกตุ (ผู้แปล). (2555). **20 คำถามสำคัญของคณิตศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : มติชน.

ธนาพงศ์ ศรีสุชาติ และจุฑารัตน์ ศุนทอง; กรมศิลปากร.(2532). **ศิลปะถ้ำเขาจันทร์งาม นครราชสีมา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด.

เศรษฐพุฒิ สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ.(2556). **จับชีพจรประเทศไทย : A Nation In Decline ?** กรุงเทพมหานคร : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

สำเริง บุญเรืองรัตน์.(2554). **การปฏิรูปการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา : หจก.มิตรภาพการพิมพ์ 1995.

Berlinghoff, W.P.(1968). **Mathematics : The Art of Reason.** Boston : D.C. Heath and Company.

Campbell, H.E.(1970). **The Structure of Arithmetic.** New York : Meredith Corporation.

Daniels, F.(1956). **Mathematical Preparation for Physical Chemistry.** New York : McGraw - Hill Book Company, Inc.

Freund, J.E.(1956). **A Modern Introduction To Mathematics.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall , Inc.

Hafstrom, J.E.(1963). **Basic Concepts In Modern Mathematics.** 2nded. Reading Massachasetts : Addison - Wesley Publishing Company Inc.

Haeussler, Ir. E. F.and Paul, R.S.(1990). **Introductory Mathematical Analysis For Business, Economics, and The Life and Social Sciences.** 6thed. Englewood Cliffs, New Jersey : Preltice - Hall , Inc.

Perterson, J. A. and Hashisaki, J.(1967). **Theory Of Arithmetic.** 2nded. New York : John Wiley & Sons, Inc.

Ruchte, M.(1966). **Algebra and Trigonometry.** Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Books Inc.

Swokowski, E.(1970). **Fundamentals Of College Algebra.** 4thed. Boston, Massachusetts : Prindle Weber & Schmidt, Incorporated.

Wheeler, R.E.(1984). **Modern Mathematics : An Elementary Approach.** 6thed. Monterey, California : Brooks / Cole Publishing Company.